

Media and Criminal Justice: A Jurisprudential and Legal Analysis of the Duality of “Media Justice” and “Just Media”

Abbas Tadayyon¹

Abstract

With the emergence of new media, particularly digital platforms and social networks, media influence over public opinion in judicial cases has witnessed an unprecedented surge. This phenomenon exacerbates inherent tensions between the right to freedom of expression, the right of access to information, and the principles of a fair trial, including the presumption of innocence and the right to privacy.

Media justice refers to a phenomenon where media coverage - relying on sensationalist, selective, and biased reporting - sways public opinion and potentially overshadows the outcome of legal proceedings. Conversely,

Just media highlights the constructive and positive role of media in enhancing transparency, accountability, and public awareness within the criminal justice system. Utilizing a descriptive-analytical

1. Department of Criminal Law and Criminology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
atadayyon@gmail.com

methodology based on library research and documentary analysis of statutes, judicial precedents, and both jurisprudential and legal sources, this article adopts an interdisciplinary approach to analyze this duality from the perspective of Islamic jurisprudence and positive law. The findings indicate that Media justice by fostering public prejudice and exerting pressure on judicial authorities, can undermine the fundamental pillars of a fair trial, such as the presumption of innocence and judicial impartiality. In contrast, Just media plays a vital role in exposing corruption and monitoring the exercise of power through the promotion of transparency and accountability.

Keywords: Privacy, Media Law, Fair Trial, Media justice, Just media, Islamic Jurisprudence, Criminal Justice.

Introduction

In the contemporary era, the communication paradigm has undergone a rapid transition from traditional, one-way media (such as print press and state-owned broadcasting) to digital platforms, interactive social networks, and citizen media, shifting the scale and depth of media influence over public opinion in an unprecedented manner. This fundamental transformation has redefined the geometry of relations among the judiciary, public opinion, and citizens, creating a profound and structural tension between fundamental human rights. On one hand, the “right to freedom of expression” and the “right of access to information,” as pillars of society, demand absolute transparency. On the other hand, the traditional guarantees of a fair trial - including the “presumption of innocence,” the “right to privacy,” and the “principle of judicial independence and impartiality” - mandate that the process of criminal investigation and adjudication takes place in an environment far removed from sensationalism and mass emotions.

The central challenge and driving representation of this research is the emergence of a novel and disruptive phenomenon termed “Media justice.” In this phenomenon, media outlets - relying on sensationalist, yellow, speculative, and selective reporting - sway public opinion and divert the judicial process from its rational, cold, and reasoned legal path into the heated, emotional, and reactive space of the public sphere. Consequently, individuals are often condemned and punished before the public prior to the issuance of a final verdict by a competent court. Conversely, the other side of this coin highlights the constructive, positive, and liberating potentials of the media in the form of “Just media.” Within this realm, the media does not obstruct justice; rather, by shedding light on the hidden corners of the judicial bureaucracy,

it enhances transparency, accountability, and public awareness, ultimately bringing the criminal justice system closer to its true ideals.

The primary objective of this research is to elucidate, de-construct, and offer a doctrinal analysis of the conceptual duality of “Media justice” and “Just media” from the parallel perspectives of Islamic jurisprudence and positive law, incorporating a comparative outlook on international instruments and the Iranian legal system. This study seeks to answer the following essential questions:

1. What is the structural and operational impact of this duality on the principles of a fair trial?
2. What epistemological and functional challenges does “Media justice” create for the presumption of innocence, judicial impartiality, and the rehabilitation process?
3. How can “Just media” reinforce justice, curb corruption, and enhance the social capital of the judicial system through modern tools such as investigative and citizen journalism?

Methods

This study is descriptive-analytical, adopting an interdisciplinary approach that bridges the technical aspects of criminal law, the sociology of communications, and jurisprudential ijtihad. The data collection method relies on “library research” and “documentary analysis.” The scope of the analyzed documents includes national legislation (the Constitution, the Criminal Procedure Code, and the Press Law of Iran), international human rights instruments (such as the Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil Political Rights), landmark judicial precedents across various legal systems, and authentic sources of Imami jurisprudence.

Results and Discussions

The present study is grounded upon the redefinition and boundary-setting of three key concepts:

1- Criminal Justice: Moving beyond a mechanical view of executing punishment and state retribution, this concept entails guaranteeing a fair framework that includes “structural and behavioral impartiality of the court” and the “public nature of trials” - a publicity that does not weaponize or objectify the accused but acts as a safeguard for public oversight over judicial conduct.

2- Media Justice: A pathological phenomenon where mass or virtual media, through “sensationalist reporting,” “stigmatization,” and “prejudice,” practically assume the simultaneous roles of prosecutor, investigator, and judge, steering tribunals toward “penal populism” and the imposition of harsh punishments outside legal standards.

3- Just Media: An ethically grounded, independent, and responsible approach where the media, through “investigative journalism” and the exposure of structural deviations, functions as a sharp “watchdog” over judicial power, while simultaneously elevating public awareness and civil rights.

The findings of the first section indicate that “Media justice,” by reproducing spaces within social networks, engenders the following challenges:

- Creation of Echo Chambers: Social networks amplify radical conformity, distorting the mindset of the general public, potential jurors, or witnesses before entering the courtroom.

- Illusion of Truth Effect: The continuous repetition of unproven allegations in the media causes the minds of the audience (and occasionally judicial authorities) to accept those assertions as absolute truth.

- Violation of the Presumption of Innocence and Stigma-

tization: Disseminating the name and image of the accused prior to a final verdict renders the presumption of innocence obsolete. This social stigmatization destroys the individual's identity and severely disrupts the rehabilitation and social reintegration of offenders after serving their sentences.

- Change of Venue and Undermining Judicial Independence: In jury systems, intense media pressure sometimes forces the system into a "change of venue"; furthermore, these pressures put professional judges in fear of social ostracization, jeopardizing their independence of judgment.

Islamic jurisprudence reveals a dual capacity in confronting this phenomenon:

- Preventive and Protective Approach: Imami jurisprudence, with its absolute emphasis on principles such as the "sanctity of a believer's honor and reputation" (equated to the sanctity of their blood) and the prohibition of seeking out faults through "spying/tadjassus" ("And do not spy"), provides a strict preventive framework against Media justice. Moreover, extending the prohibited concept of "spreading indecency/Isha'at al-Fahishah" to the sphere of sensationalist reporting and the disclosure of moral offenses or ongoing cases imposes serious jurisprudential constraints on sensationalist coverage.

- Oversight and Reformative Approach: On the other hand, the foundational duty of "enjoining good and forbidding evil" (Al-Amr bi'l-Ma'ruf wa'l-Nahy 'an al-Munkar) in its societal and governmental dimensions provides the necessary sharia basis for the operation of "Just media." Media outlets can serve as modern instruments of this duty to foster systemic reforms, expose official corruption and monitor the proper flow of judicial affairs, provided that its fine boundaries with slander, backbiting, and the principle of "preserving honor" are meticulously respect-

ed.

In the international legal arena, foundational instruments and rulings of prominent human rights courts emphasize the necessity of a strict balancing test between freedom of expression and privacy or fair trial rights, viewing media transgression beyond legal reasoning as detrimental to justice. Within the Iranian legal system, a deep tension exists between the ideal of “judicial transparency” (based on the Constitutional principle of public trials) and control mechanisms. The notes to the relevant article of the Criminal Procedure Code place severe restrictions on broadcasting the proceedings. Concurrently, the trajectory of proposed bills and statutes regarding cyber and virtual spaces, by intensifying “state control over the flow of information,” raises concerns that the capacity of independent media to expose corruption and act as a “Just media” may be restricted, reducing the media to a mere echo of official narratives.

Conclusion

This research concludes that the relationship between the media and criminal justice is not static but rather a dynamic, reciprocal, and dual process. The media can manifest as both the greatest threat to a fair trial and the most unparalleled opportunity for achieving judicial transparency. To transition safely from the harms of “Media justice” toward the merits of “Just media,” two macro-strategies are proposed: first, the adoption of an “active and intelligent narrative management” approach by judicial public relations offices to provide accurate information rather than maintaining an informational vacuum; second, the vital necessity of promoting “media-legal literacy” among journalists and citizens.

Ultimately, this study proposes an innovative model termed “Responsible Legal Journalism.” This conceptual and

practical framework centers on three intersecting principles: “technical accuracy in legal concepts,” “impartiality in reflecting the claims of both parties to a case,” and “minimizing harm to the dignity of informed individuals, witnesses, and the accused.” This framework converts the media from a disruptive force that threatens judicial independence into a strategic, constructive, and trusted partner in the pursuit of true justice.

رسانه و عدالت کیفری؛ تحلیل فقهی حقوقی دوگانه «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر»

عباس تدین^۱

چکیده

با ظهور رسانه‌های نوین، به‌ویژه بسترهای دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی، تأثیرگذاری رسانه بر افکار عمومی در پرونده‌های قضایی به‌طور بی‌سابقه‌ای افزایش یافته است. این امر تنش‌های ذاتی میان حق آزادی بیان، حق دسترسی به اطلاعات و اصول دادرسی عادلانه از جمله اصل برائت و حق بر حریم خصوصی را تشدید می‌کند. «دادگستری رسانه‌ای» به پدیده‌ای اشاره دارد که در آن پوشش رسانه‌ای با اتکا بر گزارش‌های هیجان‌انگیز، گزینشی و جانب‌دارانه بر افکار عمومی تأثیر گذاشته و می‌تواند نتیجه دادرسی را تحت شعاع خود قرار دهد. در مقابل، «رسانه دادگستر» به نقش سازنده و مثبت رسانه در ارتقای شفافیت، پاسخ‌گویی و آگاهی‌بخشی عمومی در نظام عدالت کیفری می‌پردازد. این مقاله از نوع توصیفی تحلیلی است و با استفاده از مطالعه کتابخانه‌ای و تحلیل اسناد شامل قوانین، آرا و منابع فقهی و حقوقی و با اتخاذ رویکردی بین‌رشته‌ای، این دوگانه را از منظر فقه اسلامی و حقوق موضوعه تحلیل می‌کند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که «دادگستری رسانه‌ای» با ایجاد پیش‌داوری عمومی و فشار بر مراجع قضایی می‌تواند موجب تضعیف اصول بنیادین دادرسی عادلانه مانند اصل برائت و بی‌طرفی دادگاه شود. در مقابل، «رسانه دادگستر» با ترویج شفافیت و پاسخ‌گویی، نقش سازنده‌ای در افشای فساد و نظارت بر قدرت ایفا می‌کند.

واژگان کلیدی: حریم خصوصی، حقوق رسانه، دادرسی عادلانه، دادگستری

رسانه‌ای، رسانه دادگستر، فقه اسلامی، عدالت کیفری.

۱. استادیار دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

درآمد

در عصر حاضر، نقش رسانه در شکل‌دهی به افکار عمومی و تأثیرگذاری بر روندهای اجتماعی و سیاسی به‌ویژه در حوزه عدالت کیفری، بیش از پیش برجسته شده است. این تأثیرگذاری که ریشه‌های تاریخی عمیقی دارد، با ظهور و گسترش بی‌سابقه رسانه‌های نوین از قبیل تلویزیون، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، به سطحی بی‌سابقه از قدرت و فراگیری دست یافته است. در گذشته، تأثیر رسانه بر پرونده‌های حقوقی و کیفری محدود به مخاطبان خاص و دوره‌های زمانی مشخص بود، اما اکنون چرخه خبری بیست و چهار ساعته و انتشار سریع اطلاعات در فضای مجازی، امکان پخش گسترده و فوری اخبار را فراهم آورده که اغلب بدون بررسی دقیق حقایق یا در نظر گرفتن پیامدهای احتمالی صورت می‌گیرد. این دگرگونی به تعامل پیچیده میان رسانه، افکار عمومی و نظام قضایی ابعاد جدیدی بخشیده است.

در این میان، تنش‌های ذاتی میان حق جامعه برای دانستن، آزادی بیان رسانه‌ها و حقوق بنیادین افراد نظیر حق دادرسی عادلانه و حریم خصوصی وجود دارد. این تعارض به‌ویژه در پرونده‌های پرمخاطب که تحت نظارت شدید رسانه‌ای قرار می‌گیرند، به اوج خود می‌رسد. در بستر این تعاملات، پدیده‌هایی چون «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» شکل می‌گیرد که هر یک دارای ویژگی‌ها و پیامدهای متمایزی بر فرایند عدالت کیفری هستند.

بازنمایی جرائم در رسانه‌ها می‌تواند تحت تأثیر عوامل متعددی نظیر گزینشی بودن انتخاب جرائم، سطح پایین علمی گزارش‌ها و نگرش سیاسی حاکم بر رسانه قرار گیرد. این امر در نهایت منجر به تمایز فاحش میان بازنمایی رسانه‌ای جرائم و واقعیت مجرمانه می‌شود و تأثیر قابل توجهی بر رسیدگی‌های کیفری و تعیین مجازات دارد.

تأثیرگذاری رسانه‌های نوین فراتر از صرف افزایش حجم اطلاعات، یک «اثر تقویت‌کننده» ایجاد کرده است. نقش تاریخی رسانه در شکل‌دهی به افکار عمومی درباره پرونده‌های قضایی، با ظهور رسانه‌های مدرن به شدت تقویت شده است. این بدان معناست که هرگونه تأثیر مثبت یا منفی رسانه بر عدالت، دیگر به

مخاطبان محدود یا چارچوب زمانی خاصی محصور نیست، بلکه می‌تواند به سرعت به پدیده‌ای جهانی تبدیل شود. این سرعت و گستردگی فزاینده، تأثیرات رسانه بر دادرسی‌های عادلانه را عمیق‌تر و کنترل آن را دشوارتر می‌سازد و بازنگری اساسی در چارچوب‌های حقوقی و اخلاقی موجود را برای مقابله با این مقیاس از نفوذ، ضروری می‌نماید. اهمیت این موضوع در تأثیر عمیق رسانه بر فرایند و نتیجه عدالت کیفری نهفته است. رسانه‌ها با قابلیت شکل‌دهی به افکار عمومی، می‌توانند یا به عنوان یک نیروی نظارتی مثبت عمل کرده و به شفافیت و پاسخ‌گویی کمک کنند، یا به عنوان یک عامل مخرب، با دامن زدن به احساسات و پیش‌داوری‌ها، اصول دادرسی عادلانه را تضعیف کند و عدالت را به محاکمه در فضای عمومی بکشانند. این دوگانگی، درک پیچیدگی و مسئولیت نقش رسانه در جامعه امروز را ضروری می‌سازد.

هدف اصلی این مقاله، ارائه تحلیلی جامع و عمیق از دوگانه «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» در نظام عدالت کیفری، با تمرکز بر ابعاد فقهی و حقوقی آن است. بر این اساس، به دنبال پاسخ به این سوال اصلی است که: تأثیر و نقش «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» در فرایند عدالت کیفری چیست و بُعد نخست چه چالش‌ها و پیامدهایی را بر اصول دادرسی عادلانه از منظر حقوق موضوعه و فقه اسلامی ایجاد می‌کند و بُعد دوم چه فرصت‌ها و کارکردهایی را در ارتقای شفافیت، پاسخ‌گویی و آگاهی‌بخشی حقوقی عمومی در نظام عدالت کیفری فراهم می‌آورند؟

با بررسی پیشینه موضوع، در خصوص ارتباط میان رسانه و عدالت کیفری، پژوهش‌های داخلی به موضوعاتی همچون نقش رسانه‌ها در تضعیف یا تقویت دادرسی عادلانه، تأثیر رسانه‌ای کردن هویت متهم بر دادرسی و همچنین بررسی آسیب‌های دادرسی رسانه‌ای در نظام حقوقی ایران پرداخته‌اند؛ با این حال تاکنون تحقیقی که به صورت مشخص دوگانه مفهومی «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» را با رویکرد فقهی حقوقی تحلیل کند، صورت نگرفته است. از این رو، مقاله حاضر تلاش دارد با تمرکز بر این دوگانه، ابتدا به مبانی نظری و مفاهیم بنیادین موضوع و سپس به چالش‌ها و پیامدهای دادگستری رسانه‌ای بر دادرسی عادلانه و

فرصت‌ها و کارکردها رسانه دادگستر در تحقق عدالت و در نهایت به تحلیل فقهی و حقوقی دوگانه «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» بپردازد.

۱. مبانی نظری و مفاهیم بنیادین

مبانی نظری دو مفهوم «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» را باید در سایه شناخت عدالت کیفری و اصول دادرسی عادلانه جست‌وجو نمود.

۱-۱. مفهوم عدالت کیفری: ابعاد و اصول

عدالت کیفری مفهومی چندوجهی است که هدف نهایی هر دادرسی، یعنی اجرای عدالت را محقق می‌سازد. این مفهوم شامل تضمین اصول بنیادینی است که در نظام‌های حقوقی پیشرفته پذیرفته شده‌اند. از جمله این اصول می‌توان به برابری همه افراد در برابر قانون، حق برخورداری از دادرسی عادلانه و علنی توسط یک مرجع قضایی صالح، مستقل و بی‌طرف، اصل برائت، برخورداری از زمان و امکانات کافی برای دفاع، و رسیدگی به پرونده در زمانی معقول و با هزینه‌ای منطقی اشاره کرد. رعایت این اصول، شاخص اصلی سنجش میزان توسعه اجتماعی و قضایی هر جامعه محسوب می‌شود (انصاری، ۱۴۰۲: ۱۰۰).

یکی از اصول کلیدی در عدالت کیفری، این است که «عدالت نه تنها باید اجرا شود، بلکه باید اجرای آن هم دیده شود». این اصل، پیوند ذاتی میان فرایندهای قضایی و ادراک عمومی را نشان می‌دهد و به‌طور ضمنی، نقش رسانه را در این میان برجسته می‌سازد. این بدان معناست که فرایند دادرسی باید از شفافیت لازم برخوردار باشد تا عموم مردم بتوانند آن را مشاهده کرده و درک کنند.

در این جا یک تنش ذاتی میان «علنی بودن» به عنوان ضامن عدالت و ظرفیت آن برای تضعیف «بی‌طرفی» پدیدار می‌شود. اصل علنی بودن دادرسی، سنگ بنای دادرسی عادلانه است که با اجازه دادن به نظارت عمومی بر فرایندهای قضایی، شفافیت و پاسخ‌گویی را تضمین می‌کند؛ با این حال زمانی که این علنی بودن توسط رسانه‌های نوین، به‌ویژه از طریق هیجان‌انگیزی یا جانب‌داری، تقویت می‌شود، می‌تواند به‌طور مستقیم بی‌طرفی دادگاه و هیأت منصفه را به خطر اندازد. این وضعیت یک تضاد ایجاد می‌کند: سازکاری که برای تضمین انصاف (دسترسی

عمومی و گزارش‌دهی رسانه‌ای). در نظر گرفته شده، در صورت عدم نظارت، می‌تواند جنبه‌ای دیگر از انصاف (بی‌طرفی) را به خطر اندازد (انصاری، ۱۴۰۱: ۷۰). این امر بر ضرورت حیاتی تنظیم‌گری دقیق و رعایت اخلاق حرفه‌ای رسانه‌ای برای هدایت نفوذ رسانه به سمت نتایج مثبت تأکید می‌کند.

۲-۱. رسانه در عصر نوین؛ کارکردها و تأثیرات بر جامعه

رسانه به عنوان یک عامل قدرتمند در شکل‌دهی به افکار عمومی، نقش محوری در تعیین چگونگی درک عمومی از متهم، بزه‌دیده و کل نظام عدالت ایفا می‌کند. این تأثیرگذاری از طریق روش‌های مختلفی مانند گزارش‌دهی گزینشی، هیجان‌انگیزی و توسل به احساسات صورت می‌گیرد. تحول از رسانه‌های سنتی به رسانه‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی، پدیده‌های جدیدی را به وجود آورده است. «اتاق‌های پژواک» نمونه‌ای از این پدیده‌ها هستند که در آن‌ها کاربران تنها در معرض طیف محدودی از دیدگاه‌ها قرار می‌گیرند و اطلاعات نادرست به سرعت منتشر می‌شود. الگوریتم‌های شبکه‌های اجتماعی اغلب محتوای هیجان‌انگیز یا تحریک‌آمیز را در اولویت قرار می‌دهند که این امر به نوبه خود، درک عمومی را بیش از پیش مخدوش می‌سازد (Hu, 2024: 53). با این حال رسانه نقش مهمی به عنوان «دیده‌بان» بر دولت و امور عمومی ایفا می‌کند و مسئولان را پاسخ‌گو نگه می‌دارد. این نقش شامل ترویج شفافیت سوابق عمومی و فعالیت‌های دولتی است.

۳-۱. تبیین و تمایز دوگانه «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر»

برای درک عمیق‌تر رابطه میان رسانه و عدالت کیفری، تمایز قائل شدن میان دو مفهوم «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» ضروری است. این دو مفهوم، با وجود آن‌که هر دو به تأثیر رسانه بر نظام قضایی اشاره دارند، اما از نظر ماهیت، اهداف و پیامدها کاملاً متفاوت هستند.

«دادگستری رسانه‌ای» به پدیده‌ای اشاره دارد که در آن پوشش رسانه‌ای یک پرونده قضایی، افکار عمومی را تحت تأثیر قرار داده و به‌طور بالقوه می‌تواند بر نتیجه دادرسی تأثیر بگذارد. ویژگی اصلی دادگستری رسانه‌ای، گزارش‌دهی هیجان‌انگیز، پوشش گزینشی و تفسیرهای جانب‌دارانه است که اغلب به ایجاد تصویری مخدوش

و غیرواقعی از پرونده در اذهان عمومی منجر می‌شود. این مفهوم عمدتاً با تأثیرات منفی بر اجرای عدالت، از جمله تضعیف انصاف، استقلال و بی‌طرفی قضایی همراه است.

«رسانه دادگستر» به نقش مثبت و سازنده رسانه در ترویج عدالت، شفافیت و پاسخ‌گویی در نظام حقوقی اشاره دارد. این نقش شامل روزنامه‌نگاری تحقیقی اخلاقی است که بی‌عدالتی‌ها و فساد را افشا می‌کند، آگاهی‌بخشی عمومی درباره فرایندهای حقوقی و حقوق شهروندی را بر عهده دارد و به عنوان یک ابزار نظارتی بر قدرت عمل می‌کند. هدف رسانه دادگستر، ایجاد گفتمانی آگاهانه و دقیق‌تر پیرامون جرم و عدالت است.

خطوط میان این دو مفهوم اغلب مبهم و در هم تنیده است و یک «گستره از نفوذ» را ایجاد می‌کند. در عمل مرز میان «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» سیال است و این دو به جای یک دوگانگی مطلق، یک گستره را تشکیل می‌دهند. یک رسانه ممکن است با نیت «دادگستری» و با هدف افشای یک ناهنجاری اجتماعی یا بی‌عدالتی احتمالی، روزنامه‌نگاری تحقیقی را آغاز کند، اما اگر گزارش‌دهی بیش از حد هیجان‌انگیز یا جانب‌دارانه شود، یا فشار افکار عمومی از گفتمان عقلانی فراتر رود، ممکن است ناخواسته یا حتی عامدانه به حوزه «دادگستری رسانه‌ای» وارد شده و پرونده را پیش‌داوری کند یا حقوق افراد را نقض نماید. برعکس، در برخی موارد، اعتراض عمومی ناشی از «دادگستری رسانه‌ای» (مثلاً در پرونده‌های بی‌عدالتی آشکار). ممکن است دستگاه قضایی را مجبور به اقدام یا بازنگری در پرونده کند و در نهایت به نتیجه‌ای عادلانه‌تر منجر شود (Kelley, 2024:152). این تعامل پویا، پیچیدگی نقش رسانه را برجسته می‌سازد و بر ضرورت دائمی هوشیاری اخلاقی و چارچوب‌های نظارتی قوی برای هدایت نفوذ آن به سمت نتایج مثبت تأکید می‌کند.

جدول ۱: مقایسه «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر»

جنبه	دادگستری رسانه‌ای	رسانه دادگستر
تعریف	تأثیرگذاری بر نتیجه دادرسی از طریق گزارش‌دهی جانب‌دارانه و هیجان‌انگیز	ترویج شفافیت، پاسخ‌گویی و درک عمومی از عدالت
هدف اصلی	ایجاد فشار عمومی و پیش‌داوری	افشای بی‌عدالتی‌ها و نظارت بر قدرت
تأثیر بر دادرسی عادلانه	تضعیف بی‌طرفی، اصل برائت، و حریم خصوصی	حمایت از اصول دادرسی عادلانه با افشای کاستی‌های نظام
تأثیر بر افکار عمومی	ایجاد پیش‌داوری، ترس و وحشت اخلاقی	آگاهی‌بخشی، آموزش و ترویج تفکر انتقادی
رویکرد اخلاقی	غیر اخلاقی، غیر مسئولانه، اغلب با انگیزه‌های تجاری	اخلاقی، مسئولانه، با رویکرد خدمت عمومی
نمونه‌های بروز	محاكمه‌های موازی، محاكمه رسانه‌ای، انگ‌زنی عمومی	افشاگری فساد، اصلاحات حقوقی، آموزش حقوقی عموم

۲. دادگستری رسانه‌ای: چالش‌ها و پیامدها بر دادرسی عادلانه

شناخت دادگستری رسانه‌ای و سازکارهای آن و تاثیر آن بر اصول دادرسی منصفانه و جنبه‌های روانی و اجتماعی آن باید به دقت مورد بررسی قرار گیرد.

۲-۱. تعریف و سازکارهای «دادگستری رسانه‌ای»

«دادگستری رسانه‌ای» پدیده‌ای است که در آن پوشش رسانه‌ای یک پرونده قضایی، افکار عمومی را شکل می‌دهد و می‌تواند پیش از محاکمه یا در طول آن، بر درک عمومی از پرونده و در نهایت بر نتیجه دادرسی تأثیر بگذارد. این پدیده، تعاملات پیچیده میان رسانه، افکار عمومی و نظام عدالت را برجسته می‌سازد.

سازکارهای اصلی «دادگستری رسانه‌ای» عبارت از موارد زیر است.

۲-۱-۱. گزارش‌دهی هیجان‌انگیز، گزینشی و جانب‌دارانه

رسانه‌ها می‌توانند با گزارش‌دهی گزینشی، تنها جنبه‌های خاصی از یک پرونده را پوشش دهند و از سایر ابعاد چشم‌پوشی کنند؛ بدین ترتیب تصویری ناقص یا جانب‌دارانه ایجاد می‌شود. گزارش‌های هیجان‌انگیز نیز با تأکید بر حقایق یا اتهامات خاص، دیدگاهی مخدوش از پرونده ارائه می‌دهند که غالباً به قیمت از دست رفتن دقت و انصاف تمام می‌شود. استفاده از جذابیت‌های احساسی، مانند تصاویر گرافیکی یا داستان‌های شخصی، برای تحریک واکنش‌های قوی عمومی نیز رایج است (نوری، ۱۴۰۳: ۱۰۰).

۲-۱-۲. شکل‌دهی به افکار عمومی و پیش‌داوری

بازنمایی رسانه‌ای جرائم منجر به شکل‌گیری افکار عمومی می‌شود و رسانه‌ها می‌توانند مقامات عدالت کیفری را برای هم‌سوایی با این افکار تحت فشار قرار دهند. این امر می‌تواند «هیاهوی عمومی» ایجاد کند و به پیش‌داوری متهم، غالباً پیش از طرح اتهامات رسمی یا محکومیت، منجر شود.

۲-۱-۳. تقویت توسط شبکه‌های اجتماعی

گسترش شبکه‌های اجتماعی تأثیر «دادگستری رسانه‌ای» را به شدت تقویت کرده است. این بسترها می‌توانند به محلی برای انتشار اطلاعات نادرست و هیجان‌انگیزی تبدیل شوند و با ایجاد «اتاق‌های پژواک» که کاربران را در معرض طیف محدودی از دیدگاه‌ها قرار می‌دهند، درک عمومی را بیش از پیش مخدوش کنند (Smith, 2022: 225).

۲-۲. پیامدهای «دادگستری رسانه‌ای» بر اصول دادرسی عادلانه

«دادگستری رسانه‌ای» پیامدهای جدی بر اصول دادرسی عادلانه دارد که می‌تواند به تضعیف اساس نظام قضایی منجر شود. این پیامدها در ادامه می‌آید.

۲-۲-۱. نقض اصل برائت و استقلال/بی‌طرفی دادگاه

نفوذ رسانه، به‌ویژه از طریق شکل‌دهی به افکار عمومی، می‌تواند به نقض معیارهای دادرسی عادلانه منجر شود. این شامل تضعیف استقلال و بی‌طرفی دادگاه و نادیده گرفتن الزامات اصل برائت است. برای مثال، قوانین آلمان به شدت به اصل

براثت پای‌بند هستند و برای افراد محکوم‌نشده، ناشناس ماندن را الزامی می‌دانند و برای گزارش‌دهی درباره مظنونین، حداقل سطح شواهد معتبر را طلب می‌کنند. قوانین فرانسه نیز اتهامات خاصی را که فرد را پیش از صدور حکم نهایی مجرم جلوه می‌دهند، جرم‌انگاری کرده‌اند (باقری‌نژاد، ۱۴۰۰: ۲۰۰).

۲-۲-۲. تأثیر بر هیأت منصفه و تغییر محل دادرسی

پوشش رسانه‌ای گسترده پیش از محاکمه می‌تواند ذهنیت هیأت منصفه را مخدوش کند و یافتن اعضای بی‌طرف را دشوار سازد. شبکه‌های اجتماعی این مشکل را تشدید می‌کنند؛ زیرا هیأت منصفه را در معرض اطلاعات جدید، اغلب با کیفیت پایین و جانب‌دارانه قرار می‌دهند. این امر می‌تواند به «اثر توهم حقیقت» (با تکرار اطلاعات نادرست، فرد آن را باور می‌کند) و «تفکر گروهی» (فشار برای هم‌سویی با افکار عمومی) منجر شود. در نتیجه، «تغییر محل دادرسی» (انتقال محاکمه به مکانی دیگر) به عنوان یک سازکار قانونی برای تضمین دادرسی عادلانه توسط هیأت منصفه بی‌طرف، به‌ویژه در پرونده‌هایی با پوشش رسانه‌ای گسترده یا تعصبات اجتماعی، درخواست می‌شود. در فرایند دادرسی کیفری ایران، قانون‌گذار مقررات خاصی در خصوص احاله دادرسی پیش‌بینی نموده است که قسمتی از آن مبتنی بر حفظ نظم و امنیت عمومی است (تدین، ۱۴۰۴: ۱۶۲).

۲-۲-۳. نقض حریم خصوصی متهمان و قربانیان

پوشش رسانه‌ای اغلب به نقض حقوق حریم خصوصی افراد درگیر در پرونده‌ها منجر می‌شود. این امر به‌ویژه برای قربانیان جرائم حساس (مانند تجاوز جنسی) و بزه‌کاران نوجوان صادق است که هویت آن‌ها باید محافظت شود. در بریتانیا، افشای هویت افراد ناشناس یا قربانیان جرائم جنسی می‌تواند به عنوان توهین به دادگاه تلقی شود (Garland, 2021: 50). قوانین آلمان نیز بر حق عمومی حریم خصوصی برای محافظت از افراد در برابر آسیب‌های بی‌مورد به شهرتشان تأکید دارند (Ibid: 51). در ایران نظریات مشورتی قوه قضاییه به حذف تصاویر متهمان از رسانه‌های دیجیتال پس از تحقق هدف انتشار (مثلاً یافتن متهم) اشاره دارند.^۱

۱. نظریه مشورتی شماره ۵۱۱/۱۴۰۲/۷ مورخ ۱۴۰۲/۱۱/۱۱ اداره کل حقوقی قوه قضاییه درباره

۴-۲-۲. تأثیر بر مرحله تعیین مجازات

در مرحله تعیین مجازات، مقامات عدالت کیفری، تحت تأثیر افکار عمومی شکل گرفته توسط رسانه، ممکن است تمایل به انتخاب مجازات‌های تنبیهی، افزایش میزان مجازات و حتی اجرای علنی مجازات‌ها داشته باشند. این امر نشان می‌دهد که چگونه رسانه می‌تواند «پوپولیسم کیفری» را هدایت کند (قربان‌پور، ۱۴۰۱: ۱۶۰).

فشار افکار عمومی بر مقامات عدالت کیفری می‌تواند منجر به «اثر بازدارنده» بر استقلال قضایی و تضعیف حاکمیت قانون شود. زمانی که بازنمایی رسانه‌ای جرائم به شکل‌گیری افکار عمومی و متعاقباً فشار بر مقامات عدالت کیفری منجر می‌شود، محیطی ایجاد می‌گردد که در آن قضات و دادستان‌ها احساس می‌کنند ناچارند تصمیمات خود را با احساسات عمومی هم‌سو کنند؛ نه این‌که صرفاً به اصول حقوقی، شواهد و رویه‌های تثبیت‌شده پای‌بند باشند. این فشار خارجی می‌تواند استقلال و بی‌طرفی قوه قضاییه را به خطر اندازد که ارکان اساسی دادرسی عادلانه هستند (ناجی، ۱۳۹۶: ۱۱۱). این «اثر بازدارنده» بر خودمختاری قضایی، قوه قضاییه را از یک داور مستقل قانون به نهادی تبدیل می‌کند که تحت تأثیر خواسته‌های عمومی قرار می‌گیرد و بدین ترتیب، یکپارچگی و حاکمیت قانون را در نظام عدالت کیفری به‌طور مستقیم تهدید می‌کند.

تضاد شفافیت که به بی‌عدالتی رویه‌ای منجر می‌شود، نیز در این زمینه حائز اهمیت است. اصل علنی بودن دادرسی عموماً به عنوان سازکاری برای افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی در نظام قضایی درک می‌شود و تضمین می‌کند که عدالت «دیده شود که اجرا می‌شود»؛ با این حال «علنی بودن» کنترل‌نشده یا هیجان‌انگیز

انتشار تصویر و سایر مشخصات متهم در رسانه‌ها: حکم موضوع ماده ۹۶ قانون آیین دادرسی کیفری مبنی بر ممنوعیت انتشار تصویر و سایر مشخصات مربوط به هویت متهم در کلیه مراحل تحقیقات مقدماتی به استثنای دو مورد مذکور در بندهای الف و ب ماده پیش گفته، حکمی است خلاف اصل و استثنایی که در موقع اعمال و اجرا باید به قدر متیقن از آن اکتفا نمود؛ بر این اساس در فرض سؤال با تحقق هدف مقنن مبنی بر دست‌یابی به متهم یا آگاهی بزه‌دیدگان از دستگیری متهم، با عنایت به اصل قانونی بودن دادرسی کیفری موضوع ماده ۲ قانون آیین دادرسی کیفری، استمرار و بقای جواز انتشار چهره متهم فاقد وجهت قانونی است؛ لذا در فرض سؤال، مقام قضایی ذی‌ربط حسب مورد باید دستور حذف تصویر و مشخصات متهم یا محکوم را از فضای رسانه‌ای صادر کند؛ هرچند از سوی متهم در این خصوص درخواستی به عمل نیامده باشد.

پرونده‌ها، به‌ویژه با قابلیت‌های انتشار سریع شبکه‌های اجتماعی، می‌تواند به «دادگستری رسانه‌ای» منجر شود. این پدیده به نوبه خود، مستقیماً اصول اصلی دادرسی عادلانه مانند اصل برائت، حق برخورداری از هیأت منصفه بی‌طرف و حمایت از حریم خصوصی را تضعیف می‌کند (صبوری، ۱۴۰۲: ۲۵). این امر یک پارادوکس عمیق ایجاد می‌کند؛ سازکاری که برای تضمین شفافیت عدالت در نظر گرفته شده، در صورت عدم تنظیم و هدایت اخلاقی، می‌تواند به بی‌عدالتی رویه‌ای بنیادین و تضییع عدالت منجر شود. این وضعیت بر ضرورت حیاتی تنظیم‌گری دقیق تأکید می‌کند که امکان شفافیت مفید را فراهم آورد، بدون اینکه حقوق بنیادین بشر و تضمین‌های رویه‌ای را قربانی کند.

جدول ۲: موارد نقض دادرسی عادلانه در اثر «دادگستری رسانه‌ای»

اصل دادرسی عادلانه	نحوه نقض توسط دادگستری رسانه‌ای
اصل برائت	پیش‌داوری عمومی و محکومیت قبل از اثبات جرم
استقلال و بی‌طرفی دادگاه	فشار بر قضات و خروج دادرسی از مسیر اصلی
حق دفاع	محدودیت زمان و امکانات کافی برای دفاع
حریم خصوصی افراد	افشای اطلاعات شخصی متهمان و قربانیان
حق محاکمه بی‌طرفانه توسط هیأت منصفه	آلوده شدن ذهنیت هیأت منصفه و نیاز به تغییر محل دادرسی

۳-۲. جنبه روانی و اجتماعی «دادگستری رسانه‌ای»

تأثیرات «دادگستری رسانه‌ای» فراتر از فرایندهای قضایی، به جنبه‌های روانی و اجتماعی جامعه نیز کشیده می‌شود که در زیر به آن می‌پردازیم.

۱-۳-۲. انگ‌زنی اجتماعی و بازپروری

انگ‌زنی رسانه‌ای به بزه‌کاران، به‌ویژه از طریق برچسب‌زنی، تصویرسازی منفی و شرمسار کردن عمومی، می‌تواند پیامدهای روانی شدیدی داشته باشد. این امر می‌تواند به رفتارهای ناسازگارانه، افزایش بازگشت به جرم و مانع جدی برای بازگشت موفقیت‌آمیز به جامعه منجر شود. این پدیده، بزه‌کاران را از سایر افراد جامعه جدا کرده و ترس و کینه را دامن می‌زند. تمرکز بر مجازات به‌جای بازپروری نیز اغلب با مصرف رسانه‌ای مرتبط است (عسکری‌نژاد امیری، ۱۴۰۳: ۹۷).

۲-۳-۲. پوپولیسم کیفری و ترس عمومی

گزارش‌دهی هیجان‌انگیز می‌تواند ترس و اضطراب گسترده‌ای را در میان عموم مردم ایجاد کند و به‌طور بالقوه به افزایش سطح اضطراب و کاهش احساس امنیت منجر شود. این امر به «پوپولیسم کیفری» دامن می‌زند، جایی که سیاستمداران و مقامات از احساسات عمومی برای منافع سیاسی بهره‌برداری می‌کنند و به اتخاذ سیاست‌های «سخت‌گیرانه علیه جرم» و تمایل به مجازات‌های شدیدتر و اجرای علنی آن‌ها منجر می‌شود (وی رابرتز، ۱۴۰۳: ۱۹).

۳-۳-۲. عدالت خودسرانه و شرمسار کردن برخط

ماهیت فراگیر اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، «عدالت خودسرانه دیجیتال» را تسهیل می‌کند، جایی که افراد یا گروه‌ها به‌صورت برخط «قانون را به دست خود می‌گیرند». این پدیده از طریق شرمسار کردن مجازی، داکسینگ^۱ (انتشار اطلاعات شخصی و رسواسازی)، سایبراستاکینگ^۲ (تعقیب و آزار سایبری) و انتشار اخبار منفی بروز می‌یابد. چنین فعالیت‌هایی می‌توانند با از بین بردن شواهد دیجیتال، مانع تلاش‌های قانونی برای اجرای قانون شوند (Chermak, 2024: 211).

یک ارتباط معنادار میان هیجان‌انگیزی رسانه‌ای، ترس عمومی و سیاست‌های تنبیهی وجود دارد. هیجان‌انگیزی رسانه‌ای که با گزارش‌دهی گزینشی و جذابیت‌های احساسی مشخص می‌شود، مستقیماً به ایجاد ترس و اضطراب عمومی درباره جرم کمک می‌کند. این ترس عمومی فزاینده، سپس فشار قابل توجهی بر مقامات

1. Doxing.

2. Cyberstalking.

سیاسی و عدالت کیفری وارد می‌آورد تا سیاست‌های تنبیهی‌تر و «سخت‌گیرانه علیه جرم» را اتخاذ کنند؛ پدیده‌ای که به «پوپولیسم کیفری» معروف است. این سیاست‌های جدید، که اغلب با لفاظی‌های دراماتیک وضع می‌شوند، سپس توسط رسانه‌ها به گونه‌ای گزارش می‌شوند که روایت اولیه افزایش جرم و نیاز به اقدامات سخت‌گیرانه را تقویت می‌کند. این امر یک حلقه خطرناک و فزاینده ایجاد می‌کند که می‌تواند به نظامی کیفری منجر شود که بیشتر بر اساس احساسات عمومی و مصلحت سیاسی عمل می‌کند تا سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد یا رفاه بلندمدت جامعه.

۲-۴. مطالعه موردی: پرونده‌های جنجالی رسانه‌ای

بررسی پرونده‌های واقعی، تأثیرات «دادگستری رسانه‌ای» را به‌وضوح نشان می‌دهد.

۱-۴-۲. نمونه‌های بین‌المللی

پرونده او. جی. سیمپسون^۱ (۱۹۹۵) یکی از پرحاشیه‌ترین محاکمات قرن در آمریکا بود که در آن او. جی. سیمپسون بازیکن سابق فوتبال آمریکایی و بازیگر، به قتل همسر سابقش نیکول براون سیمپسون و دوستش رونالد گلدمن متهم شد. با وجود شواهد فراوان از جمله شواهد دی‌ان‌ای، تیم وکلای او موفق شدند نقص تحقیقات پلیس را پررنگ کنند. پس از یک محاکمه طولانی، هیأت منصفه در دادگاه کیفری او را بی‌گناه تشخیص داد؛ با این حال در یک دادگاه مدنی جداگانه، سیمپسون مسؤول مرگ آن‌ها شناخته شد و به پرداخت غرامت سنگین محکوم گردید. این پرونده به‌وضوح نشان داد که چگونه پوشش رسانه‌ای شدید و گسترده می‌تواند فضایی «سیرک‌مانند» ایجاد کند و به‌شدت بر درک عمومی از گناه یا بی‌گناهی به‌ویژه تحت تأثیر افکار نژادی، تأثیر بگذارد. تیم دفاعی سیمپسون به‌طور مؤثری از رسانه به نفع خود بهره برد که قدرت روابط عمومی در دادرسی را به نمایش گذاشت (Greer, 2023: 100).

پرونده آماندا ناکس^۲ (۲۰۰۷-۲۰۱۵) نمونه دیگری از این دسته پرونده‌های

1. Orenthal James "O. J." Simpson.

2. Amanda Marie Knox.

قضایی است. آماندا ناکس دانشجوی آمریکایی، به همراه دوست ایتالیایی اش رافائله سولتچیتو به قتل هم‌اتاقی بریتانیایی اش مردیت کرچر در ایتالیا متهم شد. این پرونده به دلیل پوشش رسانه‌ای گسترده، تناقض در شواهد و فرایندهای قضایی پیچیده ایتالیا، بسیار خبرساز شد. ناکس و سولتچیتو در ابتدا محکوم شدند، اما پس از چندین بار تجدید نظر و محاکمه مجدد، سرانجام در سال ۲۰۱۵ توسط دیوان عالی کشور ایتالیا به طور کامل تبرئه شدند و مشخص شد که فرد دیگری به نام رودی گوئنده، تنها قاتل بوده است (Curiel, 2020: 210). این پرونده جانب‌داری شدید رسانه‌ای و «محلی‌گرایی نشریات عامه‌پسند» را برجسته ساخت. رسانه‌های آمریکایی ناکس را قربانی بی‌گناه یک سیستم قضایی فاسد نشان دادند؛ در حالی که رسانه‌های بریتانیایی او را قاتلی «اغواگر» به تصویر کشیدند. این امر نشان داد که چگونه رسانه‌ها می‌توانند آگاهانه افکارهای عمومی را ساخته و ادراک را بر اساس تعصبات ملی و مخاطب، تحت تأثیر قرار دهند.

نمونه دیگر پرونده روسیو وانینکوف^۱ (اسپانیا، ۱۹۹۹) است. وی دختری جوان در اسپانیا بود که در سال ۱۹۹۹ به قتل رسید. در ابتدا پلیس دوست مادر قربانی به نام دلورس واسکز را دستگیر و متهم کرد. با وجود نبود شواهد مستقیم، واسکز بر اساس حدس و گمان و فشارهای رسانه‌ای محکوم شد. او هفده ماه را در زندان سپری کرد تا این‌که با کشف قاتل واقعی که یک مرد بریتانیایی به نام تونی الکساندر کینگ بود، از اتهام تبرئه شد. این پرونده به عنوان یکی از بزرگترین اشتباهات قضایی و یکی از مهم‌ترین موارد بی‌عدالتی قضایی در تاریخ اسپانیا شناخته می‌شود (Smith, 2022: 112). رسانه‌ها نقش «تعیین‌کننده‌ای» در اعلام ناعادلانه مسئولیت دلورس واسکز در قتل ایفا کردند که به «محاکمه رسانه‌ای» و «محاکمه موازی» در افکار عمومی منجر شد. این پرونده الگویی از نقض اصل برائت به دلیل نفوذ رسانه‌ای است.

۲-۴-۲. نمونه‌های ایرانی

در پرونده شهلا جاهد (۱۳۸۱)، شهرت همسر مقتول که فوتبالیست مشهوری بود، به سرعت پرونده قتل توسط جاهد را رسانه‌ای کرد. رسانه‌ها به شدت بر شهلا

1. Rocío Wanninkhof.

جاهد متهم پرونده تمرکز کردند و بدین ترتیب تلاش‌های عمومی برای نجات او آغاز شد؛ در حالی که اغلب قربانی و خانواده‌اش نادیده گرفته شدند. برخی کارشناسان حقوقی معتقد بودند که نقش رسانه به‌طور قابل توجهی مسیر پرونده را تحت تأثیر قرار داده و احتمالاً آن را از روند قانونی خود منحرف کرده است (ابراهیمی، ۱۳۸۴: ۱۰۱). هر چند این ادعا ممکن است مستند به ادله اقناع آوری نباشد، اما افکار عمومی به علت ایجاد تردیدهایی از ناحیه کارشناسان و حقوق‌دانان در گناه‌کار بودن متهم اصلی پرونده و اطاله بیش از حد رسیدگی و بازتاب گسترده موضوع در رسانه‌ها با نگاه تردیدآمیز به تصمیم مرجع قضایی می‌نگرند (ترزومی‌نژاد، ۱۳۹۳: ۱۷۴).

پرونده جنایات سریالی هولناک محمد بیجه (۱۳۸۳) در مورد کودکان و حیوانات، پوشش رسانه‌ای گسترده و احساسی دریافت کرد. تصویرسازی رسانه از بی‌تفاوتی و عدم پشیمانی او، خشم عمومی را برانگیخت. فرایند قضایی به سرعت انجام شد و به محاکمه و اعدام سریع منجر گردید؛ با این حال رسانه در شکل‌دهی به مطالبه عمومی برای قصاص نقش داشت (رحیمی‌نژاد، ۱۳۹۴: ۴۱). این رویکرد رسانه‌ای باعث شد این پرونده با سرعت و دقت رسیدگی و به تصمیم نهایی منجر شود.

پرونده مهین قدیری (۱۳۸۷) به عنوان اولین قاتل زن سریالی در ایران، توجه عمومی را به خود جلب کرد. مستندها و گزارش‌های رسانه‌ای به‌طور گسترده‌ای به تحلیل شخصیت او و قتل‌ها پرداختند و نشان دادند که چگونه پرونده او به کانون توجه افکار عمومی در مورد جرم و عدالت در ایران تبدیل شد (افروز، ۱۴۰۱: ۱۰۵).

«اثر سلبریتی» و تحریف عدالت به‌ویژه در پرونده‌های کیفری پرمخاطب، قابل مشاهده است. پرونده‌های کیفری پرمخاطب، به‌ویژه آن‌هایی که شامل افراد مشهور یا مرتبط با چهره‌های عمومی هستند، به‌طور ذاتی توجه رسانه‌ای نامتناسب و شدیدی را به خود جلب می‌کنند. این نظارت شدید اغلب روایت رسانه‌ای را از تمرکز بر حقایق و رویه‌های حقوقی عینی به یک نمایش دراماتیک تغییر می‌دهد؛ جایی که رسانه پرونده را «شخصی‌سازی» می‌کند، «بت‌ها» یا «شروها» را می‌سازد

و جزئیات را هیجان‌انگیز جلوه می‌دهد (Gies, 2025: 50). این «جو سیرک‌مانند» می‌تواند درک عمومی از پرونده را به‌شدت مخدوش کند، بر بی‌طرفی اعضای احتمالی هیأت منصفه تأثیر بگذارد و حتی فشار بی‌موردی بر نتایج قضایی وارد آورد. این پدیده نشان می‌دهد که چگونه شهرت و علاقه عمومی، زمانی که توسط رسانه مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد، می‌تواند ناخواسته یا عمدانه اصول بنیادین عدالت بی‌طرفانه و دادرسی عادلانه را تضعیف نموده و فرایندهای حقوقی را به نوعی سرگرمی عمومی یا قضاوت اخلاقی تبدیل کند.

۳. رسانه دادگستر: فرصت‌ها و کارکردها در تحقق عدالت

در کنار چالش‌های «دادگستری رسانه‌ای»، رسانه‌ها ظرفیت عظیمی برای ایفای نقش سازنده و «دادگستر» در نظام عدالت کیفری دارند. این نقش می‌تواند به ارتقای شفافیت، پاسخ‌گویی و آگاهی‌بخشی عمومی کمک شایانی کند.

۳-۱. نقش رسانه در شفافیت و پاسخ‌گویی دستگاه قضایی

رسانه نقش حیاتی در افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی در نظام قضایی و کاهش فساد قضایی ایفا می‌کند. اصل «عدالت ملموس» حکم می‌کند که فرایندهای قضایی باید از شفافیت کافی برخوردار باشند؛ به این معنی که عدالت تا زمانی که دیده نشود، محقق نشده است. نظارت عمومی که توسط رسانه تسهیل می‌شود، می‌تواند از سوء استفاده‌ها جلوگیری کند؛ نفوذ عوامل مختلف در دادرسی را کاهش دهد و از رفتار صحیح تمامی طرف‌های درگیر از جمله قضات، شاکیان و وکلا، اطمینان حاصل کند.

ماهیت دوگانه «علنی بودن» به عنوان تهدیدی برای عدالت و در عین حال ضامنی برای آن، اهمیت «شفافیت» آن را برجسته می‌سازد؛ در حالی که علنی بودن کنترل‌نشده می‌تواند به «دادگستری رسانه‌ای» منجر شود و اصول دادرسی عادلانه را تضعیف کند، دسترسی مسئولانه و مدیریت‌شده رسانه برای «دادگاه‌های علنی» ضروری است. دادگاه‌های علنی برای تقویت اعتماد عمومی و تضمین پاسخ‌گویی قضایی حیاتی هستند (شهابی، ۱۴۰۴: ۵۲). این امر نشان می‌دهد که علنی بودن فی‌نفسه مضر نیست؛ بلکه تأثیر آن به چگونگی تنظیم و مدیریت آن بستگی دارد.

هنگامی که به درستی تسهیل شود، دسترسی رسانه به عموم مردم اجازه می‌دهد تا فرایندهای قضایی را مشاهده کنند، بدین ترتیب به عنوان ابزاری قدرتمند برای نظارت عمل کرده و تضمین می‌کند که قوه قضاییه به‌طور شفاف عمل کرده و پاسخ‌گوی اقدامات خود باشد، که در نهایت بنیان دموکراتیک نظام عدالت را تقویت می‌کند (Garland, 2021: 53).

۲-۳. روزنامه‌نگاری تحقیقی و افشای بی‌عدالتی‌ها و فساد

روزنامه‌نگاری تحقیقی نقش حیاتی در افشای بی‌عدالتی‌ها، فساد و سوء رفتار در نظام عدالت کیفری ایفا می‌کند. نمونه‌های بین‌المللی شامل گزارش‌های گاردین درباره رسوایی ویندراش^۱ در بریتانیا^۲ یا گزارش‌های نیویورک تایمز درباره خشونت پلیس در ایالات متحده است (Robinson, 2022: 111).

این نوع روزنامه‌نگاری، شفافیت بیشتر مسئولان را تسهیل می‌کند، آن‌ها را پاسخ‌گو نگه می‌دارد و بستری برای افرادی فراهم می‌آورد که در جامعه صدایی ندارند. روزنامه‌نگاران در این زمینه تشویق می‌شوند که سرسخت و شجاع باشند. روزنامه‌نگاری تحقیقی به عنوان یک «ضد روایت» حیاتی و سازکاری برای اصلاحات نظام‌مند عمل می‌کند. در زمینه‌هایی که روایت‌های رسمی ممکن است ناقص یا همراه‌کننده باشند، یا جایی که مسائل نظام‌مند و فساد پنهان مانده‌اند، روزنامه‌نگاری تحقیقی به عنوان یک ابزار مستقلِ ناظر بر قدرت عمل می‌کند. با جستجوی دقیق

1. Windrush.

۲. این ماجرا به مهاجرانی مربوط می‌شود که بین سال‌های ۱۹۴۸ تا ۱۹۷۱ از کشورهای حوزه کارائیب به بریتانیا آمدند تا در بازسازی این کشور پس از جنگ جهانی دوم کمک کنند. این افراد به نسل ویندراش معروف شدند، چون بسیاری از آن‌ها با کشتی به نام ویندراش در سال ۱۹۴۸ به بریتانیا رسیدند. این مهاجران به‌صورت کاملاً قانونی و با تشویق دولت بریتانیا برای جبران کمبود نیروی کار وارد شدند. اما بسیاری از آن‌ها، به‌ویژه کودکان، مدارک سفر یا اسناد رسمی دریافت نکردند، چون به‌عنوان شهروندان بریتانیایی (تحت قانون تابعیت بریتانیا ۱۹۴۸)، محسوب می‌شدند. در سال‌های بعد، دولت بریتانیا قوانین مهاجرت را سخت‌تر کرد، از جمله قانون مهاجرت ۱۹۷۱ که حق اقامت خودکار را لغو کرد. در دهه ۲۰۱۰، دولت سیاست محیط خصمانه را اجرا کرد که هدف آن کاهش مهاجرت غیرقانونی بود، اما بسیاری از اعضای نسل ویندراش که دهه‌ها در بریتانیا زندگی کرده بودند، به‌دلیل نداشتن مدارک کافی به‌اشتباه مهاجر غیرقانونی شناسایی شدند. بسیاری از این افراد از کار اخراج، از خدمات درمانی محروم، بازداشت یا حتی دیپورت شدند. پس از افشای گسترده این رسوایی توسط رسانه‌ها در ۲۰۱۸، موجی از اعتراضات به راه افتاد و دولت را مجبور به عذرخواهی و جبران خسارت نمود.

منابع اصلی، راستی‌آزمایی اطلاعات، تحلیل داده‌ها و ارائه گزارش‌های دقیق و مبتنی بر شواهد، روزنامه‌نگاران تحقیقی می‌توانند دیدگاه‌های تثبیت‌شده را به چالش بکشند، تناقضات را افشا کنند و بی‌عدالتی‌هایی را که از دید عموم و نظارت رسمی پنهان می‌مانند، آشکار سازند (Kelley, 2024: 125). این کارکرد نه تنها برای پرونده‌های فردی، بلکه برای هدایت اصلاحات نظام‌مند و گسترده‌تر در نظام عدالت کیفری، حیاتی است و بدین ترتیب حقوق بشر را ارتقا داده و پاسخ‌گویی را فراتر از فرایندهای قانونی رسمی تضمین می‌کند (قاری سید فاطمی، ۱۴۰۱: ۷۸).

۳-۳. روزنامه‌نگاری شهروندی و مشارکت عمومی در نظارت بر عدالت

روزنامه‌نگاری شهروندی که به جمع‌آوری و گزارش‌دهی اخبار توسط افراد غیرحرفه‌ای با استفاده از ابزارهای مجازی اطلاق می‌شود، می‌تواند به سرعت اخبار فوری را گزارش کند، به‌ویژه در مناطق پرآشوب سیاسی یا مناطق فاجعه‌زده، که اغلب سریع‌تر از رسانه‌های سنتی است. این نوع روزنامه‌نگاری، شکل جایگزین و فعالانه خبررسانی را ارائه می‌دهد که پاسخی به کاستی‌های روزنامه‌نگاری حرفه‌ای است و مشارکت عمومی و دخالت جامعه را در نظارت و گزارش‌دهی مسائل مرتبط با عدالت ممکن می‌سازد. این امر می‌تواند به رفع بی‌عدالتی‌های اجتماعی کمک کند که ممکن است توسط رسانه‌های جریان اصلی، نادیده گرفته شوند (Aleem, 2021: 141).

«دموکراتیک شدن اطلاعات» از طریق روزنامه‌نگاری شهروندی، به افراد عادی اجازه می‌دهد تا اخبار را تولید و منتشر کنند. این امر فرصت‌های عظیمی را برای افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی قضایی از طریق گزارش‌دهی لحظه‌ای و دیدگاه‌های متنوعی که ممکن است روایت‌های رسمی را به چالش بکشند، فراهم می‌آورد؛ با این حال این دموکراتیک شدن، چالش‌های ذاتی خود را نیز دارد: روزنامه‌نگاری شهروندی اغلب بدون نظارت، می‌تواند به شدت جانب‌دارانه، ذهنی و بی‌نظم و فاقد بررسی دقیق حقایق و دستورالعمل‌های اخلاقی روزنامه‌نگاری حرفه‌ای باشد (Gies, 2025: 53). این بدان معناست که این شیوه در حالی که می‌تواند نیروی

قدرت‌مندی برای اجرای عدالت با افشای مسائل پنهان باشد، به‌طور هم‌زمان خطر بالایی برای انتشار اطلاعات نادرست و کمک به «دادگستری رسانه‌ای» در صورت عدم رعایت دقیق ملاحظات اخلاقی و فرایندهای راستی‌آزمایی به همراه دارد. این امر بر ضرورت تمرکز قوی بر سواد دیجیتال و رفتار مسئولانه بر خط، برای همه شهروندان تأکید می‌کند.

۴-۳. ترویج فرهنگ حقوقی و آگاهی‌بخشی عمومی

رسانه می‌تواند ابزاری حیاتی برای آموزش حقوق برای عموم باشد و به زدودن ابهامات از نظام حقوقی، توضیح حقوق اساسی و تبیین رویه‌های قضایی کمک کند (سندل، ۱۴۰۲: ۱۱۰). این امر می‌تواند به ایجاد گفتمانی آگاهانه و دقیق‌تر پیرامون جرم و عدالت کمک کند و آگاهی عمومی از قانون و تأثیر آن را افزایش دهد.

رسانه به عنوان یک سرمایه‌گذاری بلندمدت در اعتماد عمومی و تاب‌آوری نظام عمل می‌کند. رسانه فراتر از صرف گزارش‌دهی پرونده‌های فردی، پتانسیل عمیقی برای آموزش نظام‌مند عموم مردم درباره اصول حقوقی بنیادین، حقوق فردی، پیچیدگی‌های نظام قضایی و منطق پشت تصمیمات قضایی دارد (عباسی، ۱۴۰۲: ۷۵). رسانه با ساده‌سازی اصطلاحات حقوقی، توضیح رویه‌های قضایی و ارائه دیدگاه‌های متعادل، می‌تواند درک عمومی را به‌طور قابل توجهی افزایش داده و در نتیجه، اعتماد به قوه قضاییه را ایجاد و حفظ کند. این نقش آموزشی فعال می‌تواند به عنوان یک سرمایه‌گذاری بلندمدت عمل کرده و با پرورش شهروندانی آگاه‌تر و منتقدتر، اثرات منفی هیجان‌انگیز و اطلاعات نادرست را خنثی کند و در نهایت، تاب‌آوری و مشروعیت کل نظام حقوقی را تقویت نماید.

۵-۳. روابط عمومی مسئولانه قضایی و مدیریت روایت

روابط عمومی استراتژیک در دعاوی، یک رشته ارتباطی تخصصی است که روابط عمومی را با فرایند دادرسی ادغام می‌کند تا افکار عمومی را شکل دهد، بر ذینفعان تأثیر بگذارد و رابطه پیچیده میان فرایندهای قضایی و رسانه را مدیریت کند. اهداف آن شامل مقابله با تبلیغات منفی، تضمین پوشش رسانه‌ای متعادل و کمک به درک مسائل پیچیده حقوقی توسط عموم است (Brawley, 2025: 121).

دفاتر مطبوعاتی قضایی و ماموران اطلاعات عمومی، نقش حیاتی در ارائه پاسخ‌های به‌موقع و دقیق به پرسش‌های رسانه‌ای، انتشار بیانیه‌های رسمی، تسهیل دسترسی عادلانه رسانه‌ها و تصحیح گزارش‌های نادرست مربوط به رویه‌های دادرسی ایفا می‌کنند. این کارکرد برای حفظ یکپارچگی قضایی و اعتماد عمومی ضروری است.

ضرورت استراتژیک برای قوه قضاییه در تغییر رویکرد از دفاع انفعالی به مدیریت فعال روایت، بسیار مهم است. در عصر نفوذ فراگیر رسانه، صرفاً واکنش به اخبار منفی یا حفظ موضع سستی بی‌طرفانه برای قوه قضاییه کافی نیست. برای مقابله مؤثر با تأثیرات مخرب «دادگستری رسانه‌ای» و بهره‌برداری کامل از ظرفیت «دادگستری» رسانه، نهادهای قضایی باید رویکردی فعال و استراتژیک در روابط عمومی اتخاذ کنند (Brawley, 2025: 122). این امر شامل نه تنها واکنش به بحران‌ها، بلکه شکل‌دهی فعالانه به روایت‌ها، آموزش عمومی درباره فرایندهای قضایی، تصحیح اطلاعات نادرست و ایجاد اعتماد از طریق ارتباطات مستمر، شفاف و قابل دسترس است. این تغییر استراتژیک از مشاهده منفعلانه به مشارکت فعال، برای حفظ مشروعیت، اقتدار و اعتماد عمومی به نظام قضایی در عصر رایانه حیاتی است.

۴. تحلیل فقهی و حقوقی دوگانه «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر»

تحلیل عمیق دوگانه «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» نیازمند بررسی دقیق مبانی فقهی و چارچوب‌های حقوقی بین‌المللی و ملی است. این تحلیل نشان می‌دهد که چگونه این دو مفهوم در بستر نظری و عملی، با یکدیگر تعامل دارند و چه دلالت‌هایی برای تنظیم‌گری رسانه در نظام عدالت کیفری دارند.

۴-۱. مبانی فقهی

فقه اسلامی با تأکید بر اصول اخلاقی، عدالت و حفظ کرامت انسانی، مبانی محکمی را برای مواجهه با پدیده‌های مرتبط با رسانه و عدالت کیفری فراهم می‌آورد که در ادامه به آن می‌پردازیم.

۱-۱-۴. اصل حرمت آبروی مؤمن و نهی از تجسس در فقه اسلامی

فقه اسلامی بر قداست کرامت انسانی، حفظ حریم خصوصی فردی و ممنوعیت قذف (تهمت زدن) و توهین تأکید فراوان دارد. این شامل ممنوعیت صریح «تفتیش» (بررسی امور خصوصی) و «تجسس» (جاسوسی) است که بر احترام بنیادین به مرزهای شخصی تأکید می‌کند. در آیه ۱۲ سوره حجرات می‌خوانیم که «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ ... وَلَا تَجَسَّسُوا» و یا در روایت نبوی آمده است «لَا تَطْلُبُوا عَثَرَاتِ الْمُؤْمِنِينَ» (لغزش‌های مؤمنان را جست‌وجو نکنید؛ زیرا هر کس چنین کند، خداوند لغزش‌های او را دنبال خواهد کرد). اصل «حفظ عرض» (حفظ آبرو و حیثیت) یکی از آموزه‌های اصلی اسلامی است که حفاظت از آبروی خود و دیگران را الزامی می‌داند. امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید: «الْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةٍ مِنَ الْكَعْبَةِ» (حرمت مؤمن از حرمت کعبه بالاتر است).^۱

۲-۱-۴. مفهوم اشاعه فحشا و مصادیق آن در فضای رسانه‌ای

«اشاعه فحشا» (گسترش زشتی یا بی‌اخلاقی) در فقه اسلامی مفهومی گسترده است که هرگونه عمل افشا، ترویج یا کمک به گسترش بی‌حیایی، گناه یا کج‌روی را در بر می‌گیرد. این عمل به‌شدت حرام و از گناهان کبیره محسوب می‌شود و در قرآن کریم با لحنی شدید، با هدف جلوگیری از عادی‌سازی و فراگیر شدن اعمال غیراخلاقی محکوم شده است. آیه ۱۹ سوره نور بیان می‌دارد «إِنَّ الَّذِينَ يُجِبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ». این مفهوم در گزارش‌دهی رسانه‌ای جرائم، به‌ویژه جرائم با جزئیات حساس یا غیراخلاقی، بسیار مرتبط است و آن را به عنوان یک محدودیت فقهی قوی بر افشای بی‌رویه اطلاعات دانسته‌اند (سید باقری، ۱۴۰۲: ۱۲۰).

۳-۱-۴. حدود اطلاع‌رسانی در جرائم

در حالی که فقه اسلامی عموماً از شفافیت در عدالت (علنی بودن دادرسی) حمایت می‌کند، محدودیت‌های قابل توجهی را نیز بر عمومی‌سازی جزئیات جرائم اعمال می‌کند. این امر به‌ویژه در مورد گناهایی که به‌صورت خصوصی انجام شده‌اند یا مواردی که می‌توانند بدون اثبات قانونی روشن، به تهمت منجر شوند، صادق

۱. برای مطالعه بیشتر در این خصوص، بنگرید به: حیدری نارمندی، ۱۴۰۲: ۳۳.

است. تعادل فقهی در اینجا، میان آگاهی بخشی عمومی درباره عدالت بدون نقض کرامت فردی، حریم خصوصی یا ترویج بی اخلاقی قرار دارد. تأکید فقهی بر «عدالت پیشگیرانه» از طریق حمایت قوی از حریم خصوصی، دلالت های مهمی برای رفتار رسانه ها دارد. فقه اسلامی، از طریق تأکید شدید بر اصولی مانند «حفظ عرض» (حفظ آبرو و حیثیت) و ممنوعیت قاطع «اشاعه فحشا» (گسترش بی حیایی)، موضعی فعال و پیشگیرانه در برابر تأثیرات منفی که اغلب با «دادگستری رسانه ای» مرتبط هستند، اتخاذ می کند. با محدود کردن شدید افشای گناهان خصوصی، ممنوعیت تجسس بی مورد در زندگی شخصی و تأکید بر قداست آبرو، فقه اسلامی قصد دارد از انگ زنی اجتماعی، شرمسار کردن عمومی و «وحشت اخلاقی» که اغلب به محاکمات ناعادلانه، مجازات های افراطی و اقدامات خودسرانه دامن می زنند، جلوگیری کند. این امر نشان دهنده چارچوبی فقهی است که انسجام اجتماعی، کرامت فردی و اجتناب از فساد اجتماعی را بر کنجکاوی عمومی بی حد و حصر یا هیجان انگیزی در مسائل کیفری اولویت می دهد و بدین ترتیب، یک مانع اخلاقی داخلی در برابر رفتارهای غیرمسئولانه رسانه ای ارائه می دهد (همان: ۱۵۲).

۴-۲. فریضه امر به معروف و نهی از منکر در رسانه: حدود، شرایط و تزامم با حقوق افراد

«امر به معروف و نهی از منکر» (دعوت به نیکی و بازداشتن از بدی) یک فریضه دینی بنیادین در اسلام است که برای حیات و پایداری دین ضروری تلقی می شود. وجوب این فریضه منوط به شرایط خاصی است؛ از جمله آگاهی به معروف و منکر از منظر شرع اسلام، احتمال تأثیرگذاری امر و نهی، اصرار فرد بر گناه، و عدم وجود ضرر (جانی، مالی یا آبرویی) برای امرکننده یا سایر مؤمنان. این فریضه دارای سه مرحله است: انکار قلبی، تذکر زبانی و اقدام عملی، که مرحله آخر اغلب نیازمند اذن امام یا نایب اوست.

تنش کلیدی زمانی پدید می آید که اجرای «امر به معروف» به طور بالقوه با حریم خصوصی و آبروی افراد در تعارض قرار می گیرد. آموزه های اسلامی صراحتاً بیان می کنند که این وظیفه نباید به تهمت زدن به افراد، نقض حریم

خصوصی آن‌ها یا ایجاد نزاع منجر شود. در موارد تـزاحـم، حفظ آبروی مؤمن اغلب اولویت دارد، به‌ویژه اگر گناه خصوصی باشد و علنی نشده باشد (نریمانی زمان‌آبادی، ۱۴۰۰: ۲۵). تعادل در اینجا ظریف است و نیازمند بررسی دقیق پیامدها و اولویت‌هاست.

تکلیف اخلاقی و مذهبی پیچیده رسانه به عنوان عامل «امر به معروف» و محدودیت‌های ذاتی آن، حائز اهمیت است. اگر رسانه به‌ویژه در یک جامعه اسلامی، به عنوان ابزاری برای انجام فریضه دینی «امر به معروف و نهی از منکر» تلقی شود، مسئولیت عمیقی برای ترویج خیر اجتماعی، مبارزه با کج‌روی و پرورش فرهنگ دینی بر عهده خواهد داشت؛ با این حال این تکلیف مذهبی مطلق نیست و باید به‌دقت با سایر اصول اسلامی به همان اندازه بنیادین به‌ویژه حمایت قاطع از حریم خصوصی و آبروی فردی متعادل شود. این امر یک معضل اخلاقی پیچیده برای متخصصان رسانه ایجاد می‌کند؛ چگونه می‌توان تکلیف دینی ترویج عدالت و نظم اخلاقی را بدون توسل به تاکتیک‌های «دادگستری رسانه‌ای» که کرامت فردی، حریم خصوصی یا اصل برائت را نقض می‌کنند، انجام داد. شرایط فقهی «امر به معروف»، به‌ویژه شرط پرهیز از آسیب به آبرو، چارچوب حیاتی را برای رفتار مسؤولانه رسانه‌ای فراهم می‌کند و تأکید دارد که ابزار ترویج خیر نیز باید خود از نظر اخلاقی صحیح باشد و به آسیب بزرگ‌تری منجر نشود. این امر مستلزم درک دقیق شرایط و حدود «امر به معروف» در حوزه عمومی، به‌ویژه هنگامی است که از طریق ارتباطات جمعی انجام می‌شود (سید باقری، ۱۴۰۲: ۱۵۲).

۳-۴. چارچوب حقوقی بین‌المللی: آزادی بیان، دادرسی عادلانه و

حریم خصوصی

حقوق بین‌الملل بشر، چارچوب مهمی برای تعادل میان آزادی رسانه و حقوق دادرسی عادلانه فراهم می‌کند. اعلامیه جهانی حقوق بشر^۱ حقوق بنیادین بشر را تعیین می‌کند. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی^۲ از آزادی عقیده و بیان (ماده ۱۹)، حق دادرسی عادلانه و اصل برائت (ماده ۱۴) و ممنوعیت مداخله خودسرانه در

1. Universal Declaration of Human Rights, 1948.

2. International Covenant on Civil and Political Rights, 1966.

حریم خصوصی (ماده ۱۷) حمایت می‌کند. به‌طور مشابه، کنوانسیون اروپایی حقوق بشر^۱ از آزادی بیان (ماده ۱۰)، حق دادرسی عادلانه (ماده ۶) و احترام به زندگی خصوصی و خانوادگی (ماده ۸) حمایت می‌کند.

این حقوق بین‌المللی بشر مطلق نیستند. آزادی بیان برای مثال دارای وظایف و مسؤولیت‌هایی است و می‌تواند تحت محدودیت‌هایی قرار گیرد که «توسط قانون مقرر شده و در یک جامعه دموکراتیک ضروری هستند». این محدودیت‌های مجاز شامل حفاظت از امنیت ملی، نظم عمومی، سلامت یا اخلاق، حقوق و آبروی دیگران (از جمله حریم خصوصی)، جلوگیری از بی‌نظمی یا جرم، و حفظ اقتدار و بی‌طرفی قضات است (سید قاری سید فاطمی، ۱۴۰۱: ۱۱۵).

در حوزه‌های قضایی مانند بریتانیا، «توهین به دادگاه» یک مفهوم حقوقی است که برای جلوگیری از تأثیرگذاری ناعادلانه بر پرونده‌های قضایی و تضمین دادرسی عادلانه طراحی شده است. این مفهوم شامل اقداماتی مانند اظهار نظر عمومی درباره پرونده‌های در حال رسیدگی (مثلاً بیان گناه یا بی‌گناهی)، اشاره به محکومیت‌های قبلی، نام بردن از افراد ناشناس (حتی در صورت عدم آگاهی از ناشناس بودن)، نام بردن از قربانیان، شاهدان، بزه‌کاران زیر هجده سال یا قربانیان جرائم جنسی و یا به اشتراک گذاشتن شواهد ممنوعه است (Hu, 2024: 154).

قانون رسانه آلمان^۲ به‌شدت به اصل براءت پای‌بند است و معمولاً ناشناس ماندن افراد محکوم نشده را حفظ می‌کند و از شناسایی آن‌ها خودداری می‌کند. گزارش‌دهی درباره مظنونین تنها با شواهد معتبر مجاز است و روزنامه‌نگاران باید به‌وضوح بین ظن و جرم اثبات‌شده تمایز قائل شوند. قانون آیین دادرسی کیفری فرانسه^۳ نیز مقرراتی برای حفاظت از اصل براءت و حریم خصوصی دارند، از جمله ممنوعیت انتشار برخی تصاویر و جرم‌انگاری نقض محرمانگی تحقیقات (Greer, 2023: 110).

هم‌گرایی جهانی در تعادل حقوق، اما واگرایی در اجرای عملی، فرصت‌هایی برای «خلاء نظارتی» ایجاد می‌کند. اسناد بین‌المللی حقوق بشر چارچوب جهانی

1. European Convention on Human Rights, 1950.

2. Art.1. Interstate Treaty on Media, 2020.

3. Code de procedure penal, 2024.

پذیرفته شده‌ای را برای تعادل میان حقوق بنیادین مانند آزادی بیان، حق دادرسی عادلانه و حریم خصوصی ایجاد می‌کنند؛ در حالی که اصول این تعادل در سطح جهانی تا حد زیادی هم‌گرا هستند، اجرای عملی و سازکارهای نظارتی خاص اتخاذ شده در حوزه‌های قضایی مختلف به‌طور قابل توجهی متفاوت است (مانند قوانین سخت‌گیرانه توهین به دادگاه در بریتانیا،^۱ تأکید آلمان بر ناشناس ماندن و حداقل شواهد، قوانین فرانسه^۲ در مورد فیلم‌برداری از محاکمات). این واگرایی در رویکردهای نظارتی می‌تواند فرصت‌هایی برای «خلاء نظارتی» ایجاد کند؛ جایی که نهادهای رسانه‌ای یا افراد ممکن است از تفاوت‌ها در قوانین ملی برای انتشار اطلاعاتی که در جای دیگر محدود می‌شود سوء استفاده کنند. این امر نشان می‌دهد در حالی که اهداف تعادل این حقوق مشترک است، روش‌ها و اولویت‌ها در دستیابی به آن تعادل متمایز هستند که همین امر منجر به نتایج متفاوتی در تعاملات رسانه و عدالت، شده و چالش‌هایی را برای همکاری‌های حقوقی بین‌المللی ایجاد می‌کند (Dixon, 2020: 35).

۴-۴. چارچوب حقوقی ایران: قوانین، رویه قضایی و نظریات مشورتی

نظام حقوقی ایران نیز با چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از تعامل رسانه و عدالت کیفری مواجه است.

۱-۴-۴. مطبوعات و مقررات کیفری حاکم بر نشریات الکترونیکی

نظام حقوقی ایران شامل قوانین و مقررات مختلفی در مورد رسانه است، مانند قانون مطبوعات که مسئولیت‌هایی را برای صاحبان و مدیران رسانه تعریف می‌کند. بحث حقوقی در مورد تسری امتیازات دادرسی مطبوعات چاپی (مانند علنی بودن محاکمات و حضور هیأت منصفه طبق اصل یکصد و شصت و هشتم قانون اساسی)^۳ به نشریات الکترونیکی در جریان است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند

1. Art.6. Contempt of Court Ac,1981.

2. Art,227.C.Pr.Pen.

۳. «رسیدگی به جرایم سیاسی و مطبوعاتی علنی است و با حضور هیأت منصفه در محاکم دادگستری صورت می‌گیرد. نحوه انتخاب، شرایط، اختیارات هیأت منصفه و تعریف جرم سیاسی را قانون بر اساس موازین اسلامی تعیین می‌کند».

که با وجود ویژگی‌های منحصر به فرد، نشریات الکترونیکی نیز از این امتیازات رویه‌ای بهره‌مند می‌شوند (حیدری نارمندی، ۱۴۰۲: ۵۰۸)؛ با این حال یک لایحه پیشنهادی سایبری^۱ در ایران با هدف اعطای اختیارات گسترده به مقامات برای مسدودسازی و مجازات محتوای برخاسته به‌ویژه هنگامی که «اطلاعات نادرست» منتشر می‌کنند، در حال تدوین است. این لایحه همچنین افراد مشهور در شبکه‌های اجتماعی و بسترهای شبکه اجتماعی را هدف قرار داده و کنترل دولتی را از طریق بازیگران خصوصی گسترش می‌دهد. مقررات قانون جرائم رایانه‌ای به‌ویژه هنگامی که انتشار اطلاعات حاوی نشر اکاذیب یا توهین و افترا باشد، برای منتشرکنندگان این اطلاعات مسوولیت کیفری قائل شده است و حتی اجازه فیلتر آن تارنما را داده است.

۲-۴-۴. رویه قضایی ایران در خصوص رسانه‌ای شدن پرونده‌های کیفری

همان‌گونه که در نمونه پرونده‌های پیش گفته دیدیم، تأثیر رسانه بر پرونده‌های کیفری در ایران قابل توجه است و هم شامل تأثیرات مثبت و هم منفی می‌شود. تأثیرات مثبت شامل افزایش شفافیت دادرسی، جلوگیری از اطاله دادرسی و کاهش نفوذ عوامل مختلف در دادرسی است. تأثیرات منفی می‌تواند شامل نقض حقوق متهم، تضعیف اصول دادرسی عادلانه (مانند اصل برائت)، کاهش اختیار قاضی و رفتن به سمت رسیدگی‌های شتاب‌زده باشد. رسانه می‌تواند به شدت افکار عمومی را شکل دهد و اغلب بی‌گناهی متهم را پیش از محکومیت زیر سؤال ببرد.

۳-۴-۴. نظریات مشورتی قوه قضاییه در خصوص حریم خصوصی متهم و رسانه

نظریات مشورتی قوه قضاییه راهنمایی‌هایی را در مورد مسائل خاص ارائه می‌دهند. برای مثال، در مورد انتشار تصویر و هویت متهم؛ در حالی که ماده ۹۶ قانون آیین دادرسی کیفری انتشار چنین اطلاعاتی را در موارد خاص و استثنایی

۱. لایحه پیشگیری و مقابله با آسیب‌های اجتماعی ناشی از فضای مجازی یا طرح نظام‌بندی فضای مجازی موسوم به طرح صیانت که از سوی دولت ارائه شد، ولی به علت مخالفت‌های مردمی مسکوت مانده است.

(مانند شناسایی و دستگیری متهم یا آگاهی بزه دیدگان) مجاز می‌داند، اصل کلی آن را ممنوع می‌کند. پس از تحقق هدف قانونی انتشار (مثلاً دستگیری متهم یا شناسایی قربانیان)، تصویر و جزئیات شناسایی باید از رسانه‌های دیجیتال، حتی بدون درخواست خاص از سوی متهم، بر اساس اصل قانونی بودن دادرسی کیفری حذف شوند. این امر نشان‌دهنده تلاشی برای ایجاد تعادل میان منافع عمومی و حق حریم خصوصی است.^۱

تنش ذاتی میان شفافیت قانونی و کنترل دولتی بر اطلاعات در بستر حقوق ایران قابل مشاهده است؛ در حالی که قانون ایران به صراحت نقش مثبت رسانه را در ترویج شفافیت و پاسخ‌گویی قضایی از طریق دادگاه‌های علنی به رسمیت می‌شناسد، تأکید قوی و هم‌زمان بر کنترل دولتی بر اطلاعات وجود دارد. این امر در لایحه پیشنهادی سایبری^۲ که دسته‌بندی‌های گسترده‌ای از محتوای «اشتباه» را جرم‌انگاری می‌کند و در سانسور و مسدودسازی شبکه‌های اجتماعی توسط مقامات، مبسوط‌الید عمل می‌کند مشهود است. این وضعیت یک تنش ذاتی ایجاد می‌کند: هدف شفافیت قضایی که نیازمند جریان آزاد اطلاعات است، اغلب تحت‌الشعاع هدف گسترده‌تر کنترل دولتی بر گفتمان عمومی قرار می‌گیرد. این وضعیت به‌طور بالقوه، ظرفیت رسانه را برای عمل به عنوان نهاد واقعاً «دادگستر»، با محدود کردن روزنامه‌نگاری مستقل و گزارش‌دهی انتقادی محدود می‌کند و آن را بیشتر مستعد تبدیل شدن به ابزاری برای «دادگستری رسانه‌ای» و در خدمت روایت‌های مورد تأیید دولت، به جای یک ناظر مستقل بر قدرت قرار می‌دهد (محمدی، ۱۴۰۰: ۲۰۱).

۵-۴. اصول اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در پوشش اخبار کیفری

در اینجا بررسی چارچوب اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری و رویکرد تطبیقی کوتاه به موضوع مهم جلوه می‌کند.

۱. بنگرید به نظریه مشورتی شماره ۵۱۱/۱۴۰۲/۷ مورخ ۱۴۰۲/۱۱/۱۱ اداره کل حقوقی قوه قضاییه در پاورقی ذیل عنوان «تأثیر بر مرحله تعیین مجازات».

۲. مواد ۱۰ و ۱۵ لایحه پیشگیری و مقابله با آسیب‌های اجتماعی ناشی از فضای مجازی یا طرح نظام‌بندی فضای مجازی.

۱-۵-۴. چارچوب اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در پوشش

اخبار کیفری

در راستای مقابله با آسیب‌های ناشی از پدیده «دادگستری رسانه‌ای»، اتخاذ یک چارچوب اخلاق‌مدار برای روزنامه‌نگاران در پوشش اخبار کیفری امری حیاتی است. این چارچوب بر چند رکن بنیادین استوار است که هر یک کارکردی مشخص در حفظ عدالت ایفا می‌کنند. نخست، ضرورت «دقت و صحت» از طریق راستی‌آزمایی مستمر اطلاعات از منابع متعدد، تا از انتشار اخبار نادرست جلوگیری شود؛ دوم، پایبندی به «بی‌طرفی و توازن» در گزارش‌گری که مستلزم پرهیز از هیجان‌گرایی و گزارش‌دهی گزینشی برای دامن زدن به احساسات عمومی است؛ سوم، اصل «حداقل رساندن آسیب» که با تأکید بر صیانت از هویت قربانیان (به‌ویژه در جرائم جنسی) و حفاظت از حقوق اطفال، از آسیب‌های ثانویه به افراد آسیب‌پذیر جلوگیری می‌کند؛ چهارم، رعایت موازین «حریم خصوصی» که مستلزم اجتناب از انتشار اطلاعات شخصی و حساس افراد بدون ضرورت قضایی است؛ پنجم، ضرورت «عدم پیش‌داوری» که با رعایت اصل برائت و پرهیز از نام بردن از متهم پیش از اثبات جرم، از محکومیت‌های اجتماعی زودهنگام جلوگیری می‌نماید. در نهایت، اصل «مسئولیت‌پذیری و شفافیت» از طریق تصحیح فوری و شفاف اشتباهات و پاسخ‌گویی به شکایات عمومی، تضمین‌کننده اعتماد جامعه به جریان اطلاعاتی است.

۲-۵-۴. تحلیل تطبیقی رویکردهای حقوقی در تنظیم‌گری رسانه و

عدالت کیفری

در مقام مقایسه رویکردهای مختلف در سطح بین‌المللی و ملی، مشاهده می‌شود که در حوزه «آزادی بیان» و «دادرسی عادلانه»، چارچوب‌های حقوق بین‌الملل، آلمان، فرانسه و انگلستان سعی کرده‌اند بر موازنه میان آزادی رسانه و تضمین‌های حقوقی (مانند اصل برائت و بی‌طرفی) تأکید نمایند؛ با این تفاوت که انگلستان از ابزار حقوقی «توهین به دادگاه»^۱ برای حفاظت از فرایند دادرسی استفاده

1. Contempt of Court Act, 1981.

می‌کند؛ در حالی که نظام‌های اروپایی مانند آلمان و فرانسه^۱ بر ناشناس ماندن و محدودیت‌های سخت‌گیرانه بر گزارش‌دهی تأکید بیشتری دارند. در مقابل، در نظام حقوقی ایران اصول دادرسی عادلانه در قوانین پیش‌بینی شده و در عمل، این اصول در معرض چالش‌های ناشی از فشار رسانه‌ای قرار می‌گیرند.

در حوزه «حریم خصوصی»، حقوق بین‌الملل و نظام‌های اروپایی بر ممنوعیت مداخله خودسرانه و حفاظت ویژه از قربانیان و اطفال تمرکز دارند، اما در ایران افزون بر تأکید فقهی بر حرمت و حریم افراد، چالش‌های جدیدی در فضای دیجیتال و لزوم نظارت دولتی بر اطلاعات بروز کرده است. این تقابل در بحث «کنترل رسانه بر پرونده‌های کیفری» نیز مشهود است؛ جایی که کشورهای اروپایی با استفاده از قوانین سخت‌گیرانه و کدهای اخلاقی برای جلوگیری از پیش‌داوری رسانه‌ای عمل می‌کنند و در ایران نیز با درک این مهم که رسانه‌ها قدرت تأثیرگذاری بالایی بر افکار عمومی دارند و گاه می‌توانند برای فشار بر مراجع قضایی استفاده شوند، دستگاه قضا و عدالت با رصد و پایش این رسانه‌ها در مقام پیشگیری از این تأثیرگذاری و هدایت بی‌طرفانه آن‌ها برآمده است.

1. Art.,227.C.Pr.Pen.

برآمد

۱- این پژوهش نشان داد که رابطه میان رسانه و عدالت کیفری یک پدیده پیچیده و چندوجهی است که در قالب دوگانه «دادگستری رسانه‌ای» و «رسانه دادگستر» قابل تحلیل است. «دادگستری رسانه‌ای» با ویژگی‌های هیجان‌انگیزی، گزینشی‌گری و جانب‌داری، می‌تواند اصول بنیادین دادرسی عادلانه مانند اصل برائت، استقلال و بی‌طرفی دادگاه و حریم خصوصی را تضعیف کند. پیامدهای این پدیده از جمله انگ‌زنی اجتماعی، پوپولیسم کیفری و ترویج عدالت خودسرانه برخط، نه تنها بر فرایندهای قضایی، بلکه بر سلامت روانی و اجتماعی جامعه نیز تأثیرات مخربی دارد. پرونده‌های مطالعاتی به‌وضوح نشان‌دهنده این تأثیرات منفی هستند. در مقابل، «رسانه دادگستر» ظرفیت عظیمی برای ارتقای شفافیت و پاسخ‌گویی قضایی، افشای بی‌عدالتی‌ها و فساد از طریق روزنامه‌نگاری تحقیقی و ترویج فرهنگ حقوقی و آگاهی‌بخشی عمومی از طریق روزنامه‌نگاری شهروندی و روابط عمومی مسئولانه قضایی دارند. این نقش سازنده رسانه، برای تقویت اعتماد عمومی به نظام قضایی و تضمین کارآمدی آن در یک جامعه دموکراتیک، حیاتی است.

۲- تحلیل فقهی و حقوقی این دوگانه، ابعاد عمیق‌تری را آشکار ساخت. از منظر فقه اسلامی، اصولی چون حرمت آبروی مؤمن، نهی از تجسس و ممنوعیت اشاعه فحشا، محدودیت‌های اخلاقی و شرعی مهمی را بر اطلاع‌رسانی رسانه‌ای در جرائم اعمال می‌کنند و بر «عدالت پیشگیرانه» از طریق حفاظت از حریم خصوصی تأکید دارند. فریضه «امر به معروف و نهی از منکر» نیز با وجود اهمیت، باید با رعایت این اصول و بدون نقض آبروی افراد انجام شود.

۳- از منظر حقوق موضوعه، چارچوب‌های بین‌المللی حقوق بشر، تعادلی میان آزادی بیان، حق دادرسی عادلانه و حریم خصوصی برقرار می‌کنند؛ هرچند که اجرای عملی این تعادل در حوزه‌های قضایی مختلف (مانند آلمان، فرانسه، انگلیس و ایران) متفاوت است. در ایران با وجود تأکید بر شفافیت قضایی، کنترل دولتی بر اطلاعات و لایحه‌های پیشنهادی برای فضای مجازی مانند لایحه پیشگیری و مقابله با آسیب‌های اجتماعی ناشی از فضای مجازی یا طرح نظام‌بندی فضای مجازی

موسوم به طرح صیانت، تنش‌هایی را در مسیر ایفای نقش «دادگستری» رسانه ایجاد می‌کند.

۴- رابطه میان رسانه و عدالت کیفری یک رابطه پیچیده، پویا و دوگانه است که در آن رسانه هم‌زمان می‌تواند به عنوان یک تهدید جدی برای اصول دادرسی عادلانه و یک ابزار قدرتمند برای تقویت آن عمل کند. درک این دوگانگی برای هر دو نهاد رسانه و سیستم قضایی حیاتی است. «دادگستری رسانه‌ای» که در اثر پوشش هیجان‌انگیز و جانب‌دارانه پرونده‌ها شکل می‌گیرد، صرفاً به یک انحراف سطحی محدود نمی‌شود، بلکه پیامدهای عمیق اجتماعی و روان‌شناختی دارد. این پدیده نه تنها به «پوپولیسم کیفری برخط» دامن می‌زند که در آن محاکمات به دادگاه‌های افکار عمومی کشیده می‌شوند، بلکه منجر به «انتقام‌جویی دیجیتال» علیه متهمان و خانواده‌هایشان پیش از صدور هرگونه حکمی می‌شود. این امر به معنای نقض گسترده‌تر حقوق بنیادین و از دست رفتن اعتماد عمومی به بی‌طرفی دستگاه قضایی است.

۵- این پژوهش با الهام از مفهوم «رسانه دادگستر»، تأکید می‌کند که رسانه می‌تواند به عنوان یک نیروی پیشران در مسیر تحقق عدالت عمل کند. این نقش مثبت نه تنها با انتشار اخبار، بلکه با انجام «روزنامه‌نگاری تحقیقی» در مورد پرونده‌های حساس و فسادهای نظام مند، شفافیت را افزایش داده و دستگاه قضایی را به پاسخ‌گویی وادار می‌سازد. این تحقیق با در نظر گرفتن خلأهای قانونی و رویه‌ای موجود، مدل نوآورانه‌ای تحت عنوان «روزنامه‌نگاری حقوقی مسؤولانه» را پیشنهاد می‌دهد که هدف آن فراهم کردن چارچوبی عملی و اخلاقی برای فعالیت رسانه‌ها در این حوزه است. این مدل، با ترویج سواد حقوقی در میان روزنامه‌نگاران و تمرکز بر آموزش عمومی، رسانه را به یک شریک فعال در مسیر اجرای عدالت تبدیل می‌کند.

فهرست منابع

الف. فارسی

- * ابراهیمی، مهدی (۱۳۸۴)، کارت قرمز (پرونده شهلا جاهد)، چاپ نخست، تهران، پیام راشده.
- * افروز، فرزین (۱۴۰۱)، «بررسی رویکردهای پیشگیرانه از وقوع قتل‌های سریالی با نگاه به پرونده قتل‌های سریالی مهین قدیری»، مطالعات میان رشته‌ای فقه، دوره ۳، شماره ۱ (پیاپی ۹).
- * انصاری، محمد (۱۴۰۱)، نظارت بر سوءاستفاده از قدرت در عدالت کیفری، چاپ دوم، تهران: میزان.
- * باقری‌نژاد، زینب (۱۴۰۰)، اصول بنیادین دادرسی کیفری، چاپ دوم، تهران: خرسندی.
- * پوریانی، جابر و نصیری، معصومه و چشمه نور، مرتضی (۱۴۰۰)، فضای مجازی و سواد رسانه‌ای، چاپ دوم، تهران: پشتیبان.
- * تدین، عباس (۱۴۰۴)، بایسته‌های آیین دادرسی کیفری، چاپ پنجم، تهران، دوران‌دیشان.
- * ترزومی‌نژاد، وحیده و جمشیدی، شهرام (۱۳۹۳)، «نقش رسانه و مطبوعات در تصمیمات کیفری قضات و اجرای احکام مبتنی بر عدالت»، مجله مطالعات رسانه‌ای، شماره ۲۶.
- * حیدری نارمندی، محمد (۱۴۰۲)، «تحلیل تکالیف رسانه‌های جمعی از منظر فقه القرآن و حقوق ایران در تبلیغات رسانه‌ای»، نشریه مطالعات قرآنی، شماره ۲ (پیاپی ۵۶).
- * رحیمی‌نژاد، علیرضا (۱۳۹۴)، دشت مشوش (بازخوانی پرونده بیجه)، چاپ نخست، تهران: پیدایش.
- * سندل، مایکل (۱۴۰۲)، لیبرالیسم و محدودیت‌های عدالت، برگردان: حسن افشار، چاپ پنجم، تهران، مرکز.
- * سید باقری، سید کاظم (۱۴۰۲)، اخلاق سیاسی در اسلام، چاپ نخست، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

- * سرباز، سکینه و پروین، خیراله (۱۴۰۴)، «بررسی استقلال سازمانی قوه قضاییه؛ با تاکید بر امور اداری، استخدامی و تشکیلاتی، در ایران و آمریکا»، مجله حقوقی دادگستری، دوره ۸۹، شماره ۱۲۹.
- * شهابی، حسین (۱۴۰۴)، عدالت کیفری در محاصره رسانه، چاپ نخست، تهران: البرز.
- * صبوری، علی (۱۴۰۲)، نظام عدالت کیفری و تحولات نوین، چاپ نخست، تهران: دادگستر.
- * عباسی، حسین (۱۴۰۲)، عدالت اجتماعی و حقوق بشر در پرتو کرامت انسانی، چاپ نخست، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- * عسکری‌نژاد امیری، زهرا و زنجانی، نسترن و پورامینی، فاطمه و عسکری‌نژاد امیری، محمد (۱۴۰۳)، «شناسایی اخبار جعلی در پرتو حق دسترسی آزاد به اطلاعات»، مطالعات فقه و حقوق رسانه، دوره ۶، شماره ۲ (پیاپی ۱۲).
- * قاری سیدفاطمی، سید محمد (۱۴۰۱)، حقوق بشر در جهان معاصر، جلد نخست، تهران: شهر دانش.
- * قدمی عزیزآباد، مصیب و قدسی، سید ابراهیم و صادقی، آزاده (۱۴۰۴)، «مفهوم شناسی جرائم ناشی از نفرت در سیاست کیفری ایران و آمریکا»، مجله حقوقی دادگستری، دوره ۸۹، شماره ۱۳۰.
- * قربان‌پور، حمید و ساداتی، سید محمد مهدی و جمادی، علی (۱۴۰۱)، «نقد پدیده عوام‌گرایی کیفری با تاکید بر رویکرد نظام عدالت کیفری ایران»، مطالعات میان رشته‌ای فقه، دوره ۲، شماره ۲ (پیاپی ۶).
- * ناجی، مرتضی (۱۳۹۶)، دادرسی بی‌طرفانه در امور کیفری، چاپ دوم، تهران: شهردانش.
- * نریمانی زمان‌آبادی، سید مهدی و زنگنه، ابراهیم (۱۴۰۰)، امر به معروف و نهی از منکر، چاپ دوم، مشهد: زائر رضوی.
- * وی رابرتز، جولیان (۱۴۰۳)، عوام‌گرایی کیفری و افکار عمومی، برگردان: زینب باقری‌نژاد و همکاران، چاپ دوم، تهران: میزان.

ب. انگلیسی

- * Aleem, Yasir; Khan, Sanan Waheed; Jamroze, Saima (2021), **Media's Portrayal of Crime and Public Perception toward the Criminal Justice System**, Bulletin of Business and Economics, Vol 10, No 4.
- * Brawley, Edward A. (2025), **Promoting Social Justice in Partnership with the Mass Media**, Journal of Social Service Research, Vol 26. N13.
- * Chermak, Steven M. ; Lind, Amy A. ; Mc Garrell, Edmund F. (2024), **Crime and the Media**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- * Curiel, Rafael Prieto; Cresci, Stefano; Muntean, Cristina Ioana (2020), **Crime and its fear in social media**, Palgrave Communications, Vol 6, No 1.
- * Dixon, Patricia J.; Dundes, Lauren (2020), **Exceptional Injustice: Facebook as a Reflection of Race- and Gender-Based Narratives Following the Death of George Floyd**, Social Sciences, Vol 9, No 12.
- * Garland, David (2021), **The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society**, Chicago, University of Chicago Press.
- * Gies, Lieve (2025), **Trial by Media: Participatory Justice in a Networked World**, London: Palgrave Macmillan.
- * Greer, Chris (2023), **Media and Crime: A Reader**. New York: Routledge.
- * Hu, Xiaochen; Lovrich, Nicholas (2024), **Social Media and Criminal Justice**, New York: Routledge.
- * Kelley, Elizabeth (2024), **The State of Criminal Justice**, Chi-

cago, IL: American Bar Association.

* Robinson, Matthew B. (2023), **Media Coverage of Crime and Criminal Justice**, Fourth Edition, Durham, NC: Carolina Academic Press.

* Smith, Rosie (2022), **The Spectacle of Criminal Justice: Mass Media and the Criminal Trial**, Bingley, UK: Emerald Publishing Limited.